

Szemes Péter

Érlelő nyarak tartaléka

(Lángi Péter Őszidőm leltára című kötetéről)

Öt esztendővel a debütáló *Késői invokációt* követően, az idei könyvhétre jelent meg Lángi Péter második, *Őszidőm leltára* című kötete. A 2008 és 2014 között keletkezett versek és fordítások legjavát közreadó, tenyérbe simuló gyűjtemény nemcsak létével, de – amint a fülszövegben Péntek Imre, az első recenzius Geresits Gizellára hivatkozva, találónan kiemeli – az „egyéni, kiforrott hangú költő” „stilisztikai igényességét”, poézisének ismételten megmutatkozó „harmóniára vágyó etikai tisztaságát” tekintve is igazolja, hogy a nyugdíjas évek zavartalan(abb) alkotói légköréhez kötődő pályakezdés, az a bizonyos „invokáció”, késői volt ugyan, ám korántsem elkésett. Hiszen ahogyan a szerző – a fedélen látható – kedves hegyi gyümölcsfáinak termései megtartják őszi zamatokban a nyár érlelő melegét, úgy őrizte-csiszolta Lángi Péter is a tanári hivatás és a korai nyugdíjas évek során felgyűlt írásait, hogy legjava ne csak maga és családja, de egész közössége örömét szolgálja, s ami legalább ilyen fontos: a zalai irodalom és a szűkebb pátria, Keszthely és környéke literatúráját, kulturális kincseit gyarapítsa. E tekintetben teljesnek mondható az értékek időszaki leltára, melynek felvételénél, saját szerkesztőjeként, a korábban használt receptet alkalmazta ismét az alkotó. A kötet korpuszát ennek megfelelően tizenegy (mikro)ciklus képezi – ami sokszínűségével a szerteágazó költői tehetséget, mesterségbeli tudást tükrözi, ugyanakkor az az érzésünk is támadhat, hogy az erősebb felütést követően, a rövidebb, futamszerű ujjgyakorlatokban elveszti az anyag a szükséges hangsúlyokat, a súlyosabb mondanivalót megfojtják a rá következő rögtönzés-jellegű szövegek.

A *Zámolytól Zaláig* egység az életút főbb állomásait járja végig. A visszaálmodott falu világát, a vérétesalji gyermekkort (*Vallomás, Nyárnyitó nyüzsgés*) és a vidék gazdag hagyományait (*Kerekszentmás*) követően az ősoktól táplált „kemence-lélek” (*Útravalóm*) fűtő-hevítő szellemiségű „első városát”, a tartást és tudást adó Fehérvárt idézi. Melynek nemcsak a csodákat, a „komoly falakat” köszöni meg (*Ballada első városomról*), hanem az emberré avató szavakat is, köztük a legendás Mohácsy tanár úrét (*Röpke pillanat*), valamint a munka először formáló-faragó rendjét (*Esztergapadnál*). Utóbbiak nemesítették magát Lángi Pétert is kovásszá, egykori szeretett iskolája és nemzedékek diákjai számára – nem véletlen, hogy szomorúan szemléli az eltűnő nyomokat, s érzi az emlékőrzést és -állítást fontos feladatának (*Volt egy iskola*). Ám nagyobb történeti távlatban és a tágabb térségre tekintve, a továbbélő, mátt termékenyítő múlt értékei megbecsülésének szebb példáit is felmutatja: a vonyarci Szent Mihály-domb üzenetét, a viharból megmenekült Élet dicséretével (*40 halászok éneke*), a nemzetek megbékélését hirdető Zalavár mintáját (*Mocsárvár titkai*), vagy a számtalan víg szüretnek örvendő, „hétsház éves kicsi templomot” (*Egregyi szüret*). Joggal említi a *Zalai képeslapok* Deák-szövegében tehát:

„Pipázva az ámbituson
ámulna a haza bölcse,
mennyi kincset rejtegetett
szűkebb páttriája földje.”
(*Kehida*).

Nem beszélve a rontó idővel dacoló, az ősök dicsőségét hirdető bérci romkoronák (*Három hegyek*)

mellett a színeit bontó táj örök szépségéről (*Zalai képeslapok – Őszi Zala*), az erdők ölelésébe zárt „békés fészek” nyugalmáról (*Zalai képeslapok – Várvölgy*), a gyógyulást és enyhét adó termáltóról (*Zalai képeslapok – Hévíz*), vagy az újabb pihenést, kikapcsolódást szolgáló helyekről, mint a gyenesi „dombközi rét” (*A Nagymezőn*) és a letűnt paraszti világot bemutató közeli tanya (*Fenyvespusztán*).

A kötet cím-adó ciklus darabjai is azt igazolják, hogy összegzésnek és nem számvetésnek kell tekintenünk az *Őszidőm leltárát*. Ebben az inventárban pedig éppúgy megfér a kikeletvárás (*Tavaszcaváró leoninusok*), a „fehéren masírozó fekete had” lármás tömege ellenében a nagy olasz költő két füredi falevelének elirigylése (*Levelek*), a csupa fény és szabadság nyarak emléke (*Miféle nyár volt?, Határtalan szabadság?*), akár a hálás-évdő hangvételű, hitvesnek szentelt (*Gyere, párom!*), vagy éppen a boldog-büszke unoka-versek (*Játszik az unokám, Máté*). A „szeretetre kitárt élet” (*Skatulyába*) kevésbé boldog pillanataiként utóbbiak pandantjai is megjelennek: az öregedés nyűgeit (még humorosan) festő *Levél a Vénüléshez* és *Őszidőm leltára* (zárlatában a kötet két talán legjobb sorával: „Élem műéletemet, / míg nem életmű leszek.”), illetve a betegségről-szívmitétről szóló *Szíves krónika*. Az operáció történetét bemutató verses naplót – szép gesztussal – a zalaegerszegi szívsebész, míg a lábadozás heteit összefogó *Héttoronybant* a septicus sebészet dolgozóinak dedikálta a szerző, ilyen módon is köszönve nekik a segítséget, a támogatást. A közbeeső 70. születésnap csendes, kórházi megünneplése (*Különleges ünnep*) így egyúttal a visszatérés öröme (*Hát visszatértem*), a vita nuova reménye („Élek végül is, és él az öreg remény: / lassan megjön erőm, s holnapután talán / habzsollak, te szabad világ.” – írja a *Héttoronyban* zárlatában) mellett a „konok csodatévők” dicsérete is. Az ágyhoz kötöttséget, a kórterem zártságát pedig a – jó szerkesztői érzékkel a ciklus végére emelt – *A kertben* térbeli nyitottsága, gazdag vegetációja és az ottani munka boldogsága oldja. S itt mintha az egyik kedves fában (talán a kötet fedelén is ennek képe szerepel) önsorsa köszönne vissza:

„Egy konok kajszifa a kedvenc.
Az elmúlással feleselt:
csonkítva is életre serkent,
s termékeny ágakat nevelt.”

Klasszikus és kortárs literatúránk jeles alkotóinak hódol egy-egy verssel az *Irodalmi főhajtások* egység. A tölgyek alatt, a közeli búcsún merengő Arany (*Arany János elmenőben*) és a nagy mesemondó, Jókai (*Mesélt, mesélt, mesélt*) emlékezete mellett – vérbeli pedagógusként – két feladványt is ad a szerző olvasóinak: a *Nyugatra tört magyar* és *A költő* számos, életre és műre történő utalásából könnyen kitalálható, kiknek szentelte e két szöveget. A „gyötört lelencányra” lelő, illetve a „valódi világot” hörpintő elődök idézésén túl, születésének centenáriumán – a *Falusi hangverseny Robogó szekerek* tételének ritmusát követve – *Tündérsíppal* köszönti Weöres Sándort. S az évfordulós tisztelgő írások sorát gyarapítják a két zámolyi földinek, Csanádi Imrének (*Örökét vállalom* – évtizedek távolából, már jócskán posztumusz) és Csoóri Sándornak (*Megkészt születésnap köszöntő* – a 80. apropóján), valamint két zalai pályatársnak: a 70 éves Utassy Józsefnek (*Verseid tüzénél* – sajnos szintén odaátra) és Péntek Imrének (*Hűen magadhoz!*) ajánlottak is. A közelmúltban eltávozott nagykanizsai Szoliva Jánost pedig ekként bocsátja végső útjára (*Hiányzol a tájból*):

„Verseid már búcsúzkodtak,
sír felé költő ballagott.
Csupán egy más dimenzióban
sőhajtanak újabb sorok,
ma már csak ott.

Csendesebb a Mura,
üresebb a város,
hiányzol a tájból.
Béke veled, János!”

Másként, egy-egy klasszikus vagy modern olvasmányélmény – meghatározó jellegzetességeire, cselekményelemeire épített – tömör összefoglalásával, zanzájával – immár a szerzőktől a művek felé lépve – kapcsolódik az irodalomhoz (és a történelemhez) a *Könyvjelzők*. A rövid, néhány soros szövegek, amellet, hogy költői formagyakorlatok, egyfajta szubjektív kánont vázolva – a nagykanizsai tudós tanártól, Harkány Lászlótól kölcsönzött mottót követve, miszerint: „Értelmiségi az, kinek asztalán egy könyv mindig olvasásra vár.” – ajánló is a zömében nagyepikai munkáknak. Köztük érezhetően vannak Lángi Péternek különösen kedvesek (ezekről több „könyvjelzőt” készített), s a szerzők közül ugyancsak szerepelnek néhányan több alkotással: Márai például három regénnyel, Móricz az *Erdély*-trilógia darabjaival, sőt a sorban egy zalai, a szintén keszthelyi Cséby Géza is helyet kapott, akinek *Sors-címerkép* című családtörténetét így foglalja össze:

„Tudd meg – mikor minden politika gyanús –
volt idő, hogy épp a miénk volt etikus.”

Az irodalom mellett a „néma költészet”, a festészet is megjelenik az *Őszidőm leltárában*, hiszen a *Szólnak a képeket* helyi képzőművészek munkái ihlették. Ez esetben – akárcsak Markó Bélánál vagy Papp-Für Jánosnál – a vers világa nyilván jóval összetettebb, mivel egy reflexióra reflektál az alkotó, akire így a kép dolog-mivolta, tárgya és az abban, azáltal feltároló univerzum egyaránt hat (nem beszélve adott esetben a külső tényezőkről, mint az alkotó viszonyai, egyéb művei, a bemutatótér, a környezet, esetleg a közönség). Mindezt próbálja összefogni a *Különös kalandban*, ahol Takács Ferdinánd kiállításán kalauzol, míg a *Kinyílt a Balaton virága*, *Az ablak*, a *Talán, hogy benne vész*, a *Maroknyi melegség* és a *Tűz és jég* a MŰSZAK elnevezésű cserseztomaji közösség tagjainak egy-egy képét „szóltatja meg”. A *Hektor búcsúzott* és *A búsképű lovag* pedig két, tanári pályájához köthető emléket elevenít: az egykori testnevelő tanár, illetve a volt diák szép, az intézménynek maga készítette festményt ajándékozó gesztusát.

A *Zámolytól Zaláig* helyei után a neves szülötteket, a lokális pantheon jeleseit is megidézi az *Arcok, sorsok*. Közülük a szülőfalu XVII. századi, gályarabságra hurcolt prédikátora, Alistáli György Fejérhez, mindenki más Zalához, pontosabban Keszthelyhez kötődik. A Fő téren leül a mecénás gróf szobra mellé (*Festetics padján*), akinek halálát Nagyváthyéval együtt gyászolja meg (*Tengernyi veszteség*), feltűnik a volt kerületi képviselő, a szabadságharc hőse, Csány László mártírja (*Hazámért szívesen*), szonettel adózik Asbóth Sándor emlékének (*Az emigráns*), sőt két hölgy alakja is feldereng: az „ezer-szer áldott” Szendrey Júliáé (*Minek nevezhetünk...*) és a zsidó származású szépségkirálynőé, Simon Böskéé. Utóbbi koszorúját ekként fonja meg:

„Feltűnt, mint üstökös, ragyogva:
tündér suhant tavunk felett.
A bája bűvölt, őt rajongta
hullám, a part, a völgy, a hegy.

Libbent tovább. A hon, a csonka
tapsolt, feledve gyászt, sebet:
a magyar szépség lázba hozta
Párizst s a gőgös kontinenst.

S hogy gyűlölet álmába mart,
szárnyát ledobta hát örökre.
Majd életére fent fogat.

Nyirkos, dohos pincébe lökve
megélt szegény. Vagy roncsa csak?
Zsidó volt, tegnap szépe, Böske.”
(*Miss Európa, 1929*)

Otthonai nagyjai mellett az otthoni kedvesekről: rokonokról, barátokról, tanítványokról is megemlékezik. A még szerettei körében időző, ám tán már az odaáton merengő nagyapáról (*A megbékélés csendje*), a fia tragikus halálával megbékélni képtelen anya kínjáról (*Anyai fájdalom*), az ép testben „romos ésszel” vegetáló ismerősről (*Mit veszít?*), a vasúti szerencsétlenséget szenvedett szorgalmas és tehetséges diákról (*Torzóra zárt élet*). A kötet egyik legjobb, ugyanakkor legkeményebb verse mégis az, melyben egy másik volt növendéke, az állami gondozottként felnőtt Lakatos Miklós életeseményét mondja el, akiért egyszer csak megérkezett korábban sokáig hiába várt szülője (*A találkozás*):

„Megjött értem, megjött az anyám,
akit eddig csak álmomban láttam,
legjobbnak, -szebbnak, -kedvesebbnak.
S hiányát fájtam.
Megjött értem, ma megjött az anyám.

Megjött értem, megjött az anyám,
kinek írtam, színeztem száz lapot,
ki nem óvott, ha megaláztak,
magamra hagyott,
s most jött értem, huszonkét év után.

Megjött értem, megjött az anyám,
nem hozott arcán mosoly-meleget,
rám mordult csak, hogy „gyerünk haza!”,
s meg sem követett.
Megjött értem, így jött el az anyám.

Megjött értem, megjött az anyám,
s könny kimarta éjek közénk álltak,
kínzó vágyak, örökké vérzők,
s némán a vádak,
s megtudtam, már soha nem lesz anyám.”

Szintén a *Zámolytól Zaláig* ciklusból, a *Zalai képeslapok* anzixaival rokonok a *Sárgult képeslapok* levelei. Négy évtized utazásait foglalják össze röviden, felvillantva egy-egy erdélyi (*Vajdahunyad*), lengyelországi (*Varsó*), ausztriai (*Bécs*), illetve természetszerűleg több hazai (*Keszthely, Eger, Budapest*) és a nyelvgyakorláshoz kötődően orosz (*Moszkva, Leningrád /Szentpétervár/, Zagorszk /Szergijev Poszad/*) város arcát, a hozzájuk fűződő élményeket. Az európai települések mellé egy egzo-

tikusabb, a Kaszpi-tenger menti azeri főváros, *Baku* is bekerült, melynek gazdag történelmét, lakói mentalitását és fő bevételi forrását így egyesíti a szerző:

„Aki szultánt, cárt, komisszárt
hordozott nyakában,
mossa orcáját a világ
legnagyobb tavában.
Nyüzsgő népe teszi dolgát.
'Kapaszkodva fegyverbe, csak
remegjenek minden urak!
A hullám jön!' – bólogatják
sokat látott olajkutak.”

A múlt felől a jelenhez térnek – mintegy a *Késői invokáció* hasonló egységét folytatva – a *Magyarországi levelek*. Az írások adresszáltja itt nem fiktív kortárs, az „Édes Bátyám”-ként megnevezett Mikesnek szólnak a „távoli időbe” a mostról hírt adó sorok. A 8., 2009. decemberi, keszthelyi keltezésű episztole a nagy előd stílusában köszönetet mond, amiért e romló világban a régi levelek „nádméze” könnyíti a lelket, a 9. (szintén keszthelyi, 2012. januárjából) a nevelésen, saját pályáján elmélkedik, míg a 10. (Szépkilátó, 2012. március) Eötvös Károly Tündérországát, a pannon tenger szépségét mutatja be.

Különböző embertípusok, jellemek és a mindennapok jelenségei lépnek elő a *Sze(re)plőink s egy-némely anyajegyünk* szentenciózus pársorosaiból. A zömében ironikus szövegek a szerző közéleti érdeklődését igazolják (*Kampány, Szavazói óhaj, Jó vezető, Köszereplők, Mimóza*), ám az is nyilvánvalóvá válik belőlük, hogy naprakészen követi az oktatási rendszer változásait (*A bűn, Pályázat, Reform, Minőségbiztosítás, Tudomány és politika*), sőt – kötődve a *Könyvjelzőkhöz* – Tamási Áron hőséneke híres „csodaszerét” is játékba hozza ekként (*A rengetegben*):

„Rengeteg ha sárral beszórt,
tisztá vízzel lemoshatod.
De szeplőre, szemölcsre
legjobb Ábel kenőcse.”

Hasonló a *Haikuk*, vagy – Kányádi szavával – „körömversek” hangvétele is. A *HAIKUtya mindenségít!* és az *Emberi dolgok* darabjai, a *Tüntetés* vagy a *Válassz!* a napi bosszankodnivalót tükrözik, s e műfaj szabályait csak formálisan tartó szövegek (nincsenek benne például évszak-szavak – e tekintetben talán Halász Albert Tükörben pocsolya kötetének háromsorosaival rokoníthatók) sorában a ciklus közepére emelt, a többtől eltérő *Nap-Napút-Út* triptichon kínál csak (felfelé-befelé) menedéket:

„**Nap**

Nincs ma fényözön,
felhőfátyolban a Nap,
kedved is szögön.

Napút

Utak, a Földé:
Naptól, Naptól, Nap körül.
S az én útjaim.

Utak a Napba,
melegbe, ragyogásba,
fénybe, halálba.

Út

Utak, íveltek,
görbülők önmagukba,
én is magamba.”

Az előző kötetben megkezdett munka folytatásaként, az utolsó egységben ezúttal is az orosz irodalom klasszikus és kortárs alkotóitól fordított írások kaptak helyet. A kései klasszicizmus nagy költője, Gyerzsavin múlandóság és halhatatlanság kettősségét éneklő dala (*Időfolyónak...*), a romantikus Tyutcev (*Nappal és éjszaka*), Kolcov (*Dal – Ne dalolj, csalogány...*) és a kiváló Lermontov (*Nem, Byron, nem* – ezt a verset többen is átültették nyelvünkre, például Szabó Lőrinc vagy Lator László) mellett az örökségükből táplálkozó, már-már a szimbolistákat előlegező – szintén gyakran magyarárt – Fet egy verse (*De sokszor álmodtam...*) is gazdagítja az anyagot. A mostaniak közül a 80 felett járó Jevtusenko (számunkra talán József Attilát idéző *Azt álmodomjával*), s az itthon kevésbé ismert, ám Oroszországban meghatározó szerzőnek számító Ahmetyev, Kibirov (*Messze jár-e a baj? Nem jár messze.*) és Szuhotyin (*Kéz kúszik a papíron...*) szövegei szerepelnek a rövid összeállításban. Utóbbiak esetében különösen fontos az itteni közlés, hiszen Lángi Pétert az alkotók (és művek) első fordítói között tarthatjuk számon, így a saját versek mellett az *Őszidőm leltára* e tekintetben is fontos és értékes gyűjtemény. Melyet a jövőben – immár esetleg eltérve kissé a bevett szerkesztési elvtől – remélhetőleg mind több új, önálló líramű követ majd, igazolva, hogy bő tartalékot hagytak még az érlelő nyarak.

(Pannon Tükör Könyvek, 2015)